

УДК 331.5
JEL: J21; J44
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-252-258>

ДЕФІЦИТ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

©2024 ШАРОВА С. В., ВЕКЛИЧ В. А.

УДК 331.5
JEL: J21; J44

Шарова С. В., Веклич В. А. Дефіцит робочої сили в Україні: причини та шляхи подолання

У роботі досліджено та проаналізовано основні чинники погіршення ситуації на ринку праці України та зроблено акцент на проблемі дефіциту робочої сили в умовах дисбалансу та невизначеності на ринку праці. Предмет дослідження – тенденція переходу від надлишкової пропозиції робочої сили поряд із великим безробіттям, що сформувалася на ринку праці України, до високого рівня незадоволеного попиту на вакантні робочі місця, який численні експерти оцінюють як дефіцит робочої сили. Метою статті є визначення характеру проблеми, причин, ступеня гостроти, перспектив розвитку та заходів з її подолання. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні дефіциту робочої сили як локального явища, що має характер тенденції, постійно присутньої на українському ринку праці в різних кількісних значеннях, окремих професійних нішах і територіях. З методологічної позиції попит на робочу силу проаналізовано в кореляції з динамікою напруженості на ринку праці, а в емпіричному плані базу його вивчення виступила підібрана за спеціальними критеріями інформація різних організацій, які постійно займаються доббором кадрів на ринку праці або порівняльним аналізом попиту на робочу силу та її пропозиції. Виконано комплексне дослідження ринку праці України та наведено численні докази того, що дефіцит робочої сили, який формувався кілька років під впливом об'єктивних і суб'єктивних причин і загострився під час війни, є загрозовим, тоді як у країні є чималі невикористані резерви робочої сили. Визначено та обґрунтовано комплекс ознак реальної наявності дефіциту робочої сили. Показано можливості й актуальні шляхи подолання диспропорцій між попитом на робочу силу та її пропозицією. У контексті виявлення причин дефіциту робочої сили встановлено джерела можливого покриття кадрового дефіциту. Зроблено висновок, що ключовими факторами покриття кадрового дефіциту є резервні джерела робочої сили, розглянуті авторами у трьох аспектах: за факторами формування, професійною структурою та ефективністю використання.

Ключові слова: дефіцит, робоча сила, кадри, ринок праці, попит, пропозиція, прогнозування.

Табл.: 2. **Бібл.:** 12.

Шарова Світлана Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, фінансів та обліку, Європейський університет (бульв. Академіка Вернадського, 16-В, Київ, 03115, Україна)

E-mail: s.sharova@e-u.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7687-2081>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223369025>

Веклич Віктор Андрійович – аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку, Європейський університет (бульв. Академіка Вернадського, 16-В, Київ, 03115, Україна)

E-mail: v.vekluch@e-u.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8782-1495>

UDC 331.5
JEL: J21; J44

Sharova S. V., Veklych V. A. Labor Force Shortage in Ukraine: Causes and Ways to Overcome

The publication examines and analyzes the main factors of deterioration of the situation in the labor market of Ukraine and focuses on the problem of labor force shortage in conditions of imbalance and uncertainty in the labor market. The subject of the research is the tendency of transition from the excess supply of labor force along with high unemployment, which has formed in the labor market of Ukraine, to the high level of unsatisfied demand for vacancies, which numerous experts assess as a shortage of labor force. The aim of the article is to determine the nature of the problem, causes, degree of acuteness, prospects for development and measures to overcome. The scientific novelty lies in the substantiation of the shortage of labor force as a local phenomenon that has the character of a tendency that is constantly present in the Ukrainian labor market in various quantitative values, individual professional niches and territories. From the methodological point of view, the demand for labor force is analyzed in correlation with the dynamics of tension in the labor market, and in empirical terms, the basis for its study was the information selected according to special criteria from various organizations that are constantly engaged in the recruitment of personnel in the labor market or comparative analyses of labor demand and supply. A comprehensive study of the labor market of Ukraine is carried out and numerous evidences are provided that the labor force shortage, which has been formed for several years under the influence of objective and subjective reasons and exacerbated during the wartime, is threatening, while the country has considerable untapped labor reserves. A set of signs of the real presence of a shortage of labor force has been identified and substantiated. The possibilities and actual ways to overcome the imbalances between the demand for labor force and its supply are shown. In the context of identifying the causes of the labor force shortage, the sources of possible coverage of the demand for labor force have been identified. It is concluded that the key factors in covering the personnel shortage are the reserve sources of labor, considered by the authors according to three aspects: factors of formation, professional structure, and efficiency of use.

Keywords: shortage, labor force, personnel, labor market, demand, supply, forecasting.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 12.

Sharova Svitlana V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Finance and Accounting, European University (16-V Akademika Vernadskoho Blvd., Kyiv, 03115, Ukraine)

E-mail: s.sharova@e-u.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7687-2081>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223369025>

Veklych Viktor A. – Postgraduate Student of the Department of Economics, Finance and Accounting, European University (16-V Akademika Vernadskoho Blvd., Kyiv, 03115, Ukraine)

E-mail: v.vekluch@e-u.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8782-1495>

В Україні третій рік триває повномасштабна війна, яка впливає на всі сфери життя українців, зокрема й на ринок праці. Основними чинниками погіршення ситуації на ринку праці України стали безпрецедентні економічна й міграційна кризи. У 2024 р. ВВП зріс на 6,5% [6], але до довоєнних рівнів ще далеко, значно знецінилася національна валюта, зросли ціни й істотно впав рівень доходів населення. Разом із цим відбувся масовий виїзд людей за кордон. Не менш вагомим чинником, що вплинув на ринок праці та зайнятість, стало введення воєнного стану і оголошення мобілізації. Призов у лави ЗСУ суттєво вплинув на обсяги найму працівників, призвів до змін обороту кадрів, зумовив особливості попиту та пропозиції, а також посилив дефіцит робочої сили.

Теоретичні та прикладні аспекти функціонування ринку праці, його державного регулювання досліджували такі науковці, як: Богиня Д. П., Долішній М. І., Заяць Т. А., Качан Є. П., Кравченко І. С., Лібанова Е. М., Лісогор А. С., Онікієнко В. В., Петрова І. Л., Петюх В. М. та ін. Проблеми узгодження попиту та пропозиції й ефективності використання робочої сили представлені у працях Гриневич Л. В., Коровкіна А. Г., Раєвневої О. В. У наукових працях зазначених авторів ґрунтовно, повно та послідовно розглянуто проблеми використання робочої сили в Україні, надано рекомендації, які дають змогу ефективно їх вирішити.

З огляду на те, що наукових напрацювань за даною тематикою достатньо, слід акцентувати увагу на питаннях, які залишаються невирішеними в практичному аспекті, є дискусійними та потребують глибокого аналізу. До таких слід віднести проблему дефіциту робочої сили в умовах поглиблення сформованих дисбалансів на ринку праці в умовах невизначеності.

Отже, *мета* статті полягає в дослідженні причин, ступеня гостроти, перспективах розвитку та заходах подолання дефіциту робочої сили, який став однією з головних проблем для українських великих і малих підприємств.

Україна переживає критичний дефіцит робочої сили, що проявляється у відношенні між вільними вакансіями та наявними резюме на популярних кадрових майданчиках. Робочої сили дуже бракує, а бронювання стало ще однією перевагою в конкурентній боротьбі. В Україні до повномасштабного вторгнення РФ на популярних ресурсах для пошуку роботи кількість резюме була майже удвічі більшою, ніж кількість вакансій. Це означало, що роботодавці мали вибір серед кандидатів, але вже тоді була конкуренція за талановитих працівників. У липні 2024 р. кількість резюме досягла свого піку, становлячи 152,8 тисячі, тоді як вакан-

сій було менше 20 тисяч. Знайти роботу було дуже важко. Проте ситуація змінилася, і зараз ринок повернувся на 180 градусів: на 62 тисячі вакансій припадає 67 тисяч резюме. Це означає, що деяким роботодавцям буде важко знайти потрібних співробітників. Дефіцит робочої сили вже вплинув на всі сфери економіки, і такого рівня нестачі працівників в Україні ще не було [8].

Значний рівень безробіття, що сьогодні спостерігається у країні, потребує швидкої заміни кадрів і збільшення загальної потреби робочих рук і робітничих професій. Натомість необхідно вже зараз створювати плани й умови на відновлення економіки в повоєнний час, розробляти основу для повернення значної кількості працівників та утримання їх на робочих місцях в умовах конкуренції із державами Європейського Союзу, які пропонують значно вищий рівень заробітної плати та соціальні умови праці. Адже робоча сила – це рушійна сила економічного розвитку, що являє собою фундамент для відбудови держави. Саме тому виникає потреба у формуванні державою сприятливих умов для повернення населення до країни, тісної співпраці із бізнесом для забезпечення роботою вимушених переселенців та координація із освітнім комплексом для підготовки кваліфікованих кадрів.

В основі кадрового дефіциту лежить диспропорція: перевищення попиту на робочу силу над її пропозицією. Проте диспропорційність, притаманна ринку праці, дуже мінлива за багатьма параметрами: місцями локалізації (у середньому по країні або окремих територіальних і професійних ареалах), за перевагуванням частин диспропорції, а також за кількісним виміром тощо. У сучасних публікаціях про кадровий дефіцит здебільшого наводяться локальні дані, а висновок робиться про загальне зростання дефіцитності джерел робочої сили.

Ситуація із загальноукраїнськими дослідженнями ринку праці сьогодні змінилася в гірший бік, а статистичні дослідження робочої сили цієї проблеми не висвітлюють. Протягом наступних десяти років Україні доведеться додатково залучити 4,5 мільйона співпрацівників на ринок праці. Оскільки країна наближається до повоєнної епохи відбудови, потреби в робочій силі лише зростатимуть, щоб відповідати вимогам економічного відновлення. Бізнес, який пристосувався до умов війни та нарощує обсяги виробництва, починає створювати більше робочих місць та ефективні вакансії для пошуку нових співпрацівників. Однак через скорочення кількості шукачів роботи ці місця складніше заповнювати.

Для відновлення економіки та повоєнну відбудову Україна знадобляться всі вільні руки. І якщо

біженці не повернуться додому, а ті українці, які зараз не працюють, не стануть економічно активними, бізнесу доведеться або шукати можливості залучити трудових мігрантів, або скорочувати власне виробництво [11]. За перше півріччя 2024 р. в Україні було закрито майже 92 тисячі ФОПів, що на 54% більше, ніж за аналогічний період 2023 р. Також на 15% зріс показник закриття компаній – за перше півріччя 2024 р. припинили діяльність понад 1,5 тисячі підприємств. Найбільше підприємств закрилося у травні та січні – понад 16 тисяч кожного місяця. Традиційно лідером із кількості закритих ФОПів є Київ – понад 12 тисяч. У Харкові припинили діяльність 5,3 тисячі, 3,8 тисячі – в Одесі, 3,3 тисячі – у Дніпрі та 2,8 тисячі – у Львові. У розрізі підприємств найбільше закрили в Києві – понад 200. Серед областей лідерами по закриттях стали Дніпропетровська – 187, Львівська – 127 та Запорізька – 96. Секторами – лідерами за кількістю закритих підприємств стали оптова торгівля – 194 компанії, операції з нерухомістю – 148 та будівництво – 95 [5].

Критична ситуація спостерігається в будівельній сфері, у якій брак робочої сили став одним із топ-3 факторів, що стримують будівельну діяльність в Україні. Заробітна плата в цій галузі збільшується для залучення працівників. Так, у червні 2024 р. заробітна плата для працівників будівельної сфери зросла на 54,4% порівняно з 2023 р. (17 500 грн) і становить 27 028 грн на місяць без проживання та 30 000 грн з проживанням, що на 46,34% більше, ніж у 2023 р. (20 500 грн за місяць). Через посилення конкуренції на ринку праці українські роботодавці змушені підвищувати заробітні плати. Основною причиною підвищення заробітних плат є гострий дефіцит працівників. Україні після закінчення війн знадобиться близько 1,5 мільйона будівельників протягом наступних 5–10 років [12].

Дефіцит робочої сили (слюсарів, токарів, зварювальників та електриків) спостерігається і в аграрному секторі України. Брак кадрів наявний в агрономічній, інженерній та земельній службах 14% компаній українського АПК. За даними Державної служби статистики, у 2023 р. кількість сезонних робітників у сільському господарстві знизилася на 20–30% порівняно з попередніми роками [1].

Мобілізація значної частини чоловіків призводить до нестачі робочої сили в галузях, які раніше вважалися суто чоловічими – зокрема, у сфері вантажного, комунального транспорту і таксі. Потреба у водіях тролейбусів та автобусів наразі становить понад 6 тисяч осіб, і відчувається вона в усіх регіонах України. Ця проблема існувала ще до повномасштабного вторгнення, але тепер вона набула критич-

них масштабів. Ринок праці постійно відчував брак як кваліфікованих робітничих кадрів (верстатників, електриків, слюсарів, водіїв високих категорій та ін.), так і некваліфікованої робочої сили [4].

У нашому дослідженні ми спробували обґрунтувати дефіцит робочої сили як явище, присутнє на ринку праці України в різних кількісних значеннях і професійних формах перевищення попиту робочої сили над її пропозицією. З цією метою ми систематизували та проаналізували дані про динаміку напруженості на ринку праці України, сучасні прояви, особливості та причини локальних кадрових дефіцитів. Емпіричною базою дослідження стали дані, що публікуються у відкритих джерелах, аналітичні огляди різних організацій, які постійно займаються добром кадрів на ринку праці та проводять моніторинг попиту на робочу силу та її пропозиції. Для незалежної оцінки поточного дефіциту робочої сили проведено комплексний порівняльний аналіз первинної інформації (переважно за 2023–2024 рр.), отриманої з чисельних інтернет-джерел (на кожне з них дається посилання).

Вважаємо, що обґрунтуванням реальної наявності дефіциту робочої сили може служити такий комплекс ознак:

- ★ висока динаміка попиту на робочу силу (зростання кількості вакансій);
- ★ негативна динаміка пропозиції праці (зниження кількості активних резюме);
- ★ тенденція переходу від надлишкової пропозиції кадрів до надлишкового попиту;
- ★ подовження термінів пошуку роботи;
- ★ пом'якшення вікових і гендерних уподобань роботодавців;
- ★ тенденція до зростання зарплат.

Модель економіки складається з трьох секторів: первинного, вторинного та третинного секторів. Первинний сектор об'єднує галузі, пов'язані із сільським господарством і видобутком природної сировини. Ці галузі створюють матеріальну базу функціонування промислового сектора та сфери послуг. Переважання первинного сектора свідчить про низький рівень економічного розвитку країни. Вторинний сектор об'єднує переробні галузі, будівництво тощо. Переважання вторинного сектора свідчить про високу індустріалізацію країни. Третинний сектор об'єднує сферу послуг. На цей сектор до війни припадало до 65% ВВП країни, і він виявився більш мобільним, що дозволило зберегти економічну активність населення навіть у прифронтових регіонах [2]. Переважання третинного сектора свідчить про постіндустріалізацію як теорію нової стадії розвитку суспільства, що слідує за

індустріальним суспільством. Провідну роль у такому суспільстві відводиться галузі послуг, науці, освіті, а основним об'єктом діяльності стає торгівля інформацією.

У квітні 2024 р. роботодавці розмістили на Work.ua 111 095 пропозицій роботи. Це рекордна кількість вакансій від початку повномасштабного вторгнення. У порівнянні з 2023 р. на ринку праці побільшало можливостей для людей без досвіду (+13%) і студентів (+15%). Роботодавці розмістили також на 20% більше вакансій для ветеранів. Пропозицій роботи для людей з інвалідністю побільшало на 12%, для пенсіонерів – на 16% [7]. Аналіз ринку праці за останній рік показав значні зміни попиту та пропозиції робочої сили за категоріями в галузях економіки, де найбільше відчувається нестача кадрів. За кількістю вакансій всі інші галузі випередила категорія «Сфера обслуговування» – 21 092. В інших царинах динаміка така (табл. 1).

Таблиця 1

Категорії з найбільшою кількістю вакансій, 2024 р.

Категорія	Кількість вакансій, од.
Робочі спеціальності, виробництво	18996
Продаж, закупівля	14435
Роздрібна торгівля	13352
Готельно-ресторанний бізнес, туризм	11556
Логістика, склад, ЗЕД	10778
Адміністрація, керівництво середньої ланки	9805
Транспорт, автобізнес	8948
Бухгалтерія, аудит	7722
Медицина, фармацевтика	7686

Джерело: сформовано авторами на основі даних із Work.ua.

У табл. 2 наведено категорії з найбільшим приростом вакансій у 2024 р.

Гострота дефіциту кадрів зумовлюється не тільки зростанням кількості пропонованих вакансій, але в деяких сферах і падінням пропозиції робочої сили, а в низці інших локацій – нерідким перевищенням попиту над пропозицією (ІТ, обслуговуючий, адміністративний персонал, де динаміка обох сторін диспропорції нестійка). Нестача робочої сили багато в чому зумовлена демографічними чинниками, і реалії сьогодення змінили ставлення роботодавців до залучення осіб старшого віку та жінок. На тлі мобілізації чоловіків Мінекономіки планує перенавчати жінок на ті професії, де тепер бракує фахівців. Насамперед ідеться про жінок, які вже сьогодні опановують колись суто «чоловічі» професії. Наприклад, тілоохоронців, водіїв ванта-

Таблиця 2

Категорії з найбільшим приростом вакансій у 2024 р.

Категорія	Приріст, %
Готельно-ресторанний бізнес, туризм	18
Сфера обслуговування	15
Охорона, безпека	12
Роздрібна торгівля	12
Транспорт, автобізнес	10
Робочі спеціальності, виробництво	10
Краса, фітнес, спорт	10
Логістика, склад, ЗЕД	10
Будівництво, архітектура	9
Секретаріат, діловодство, АГВ	8

Джерело: сформовано авторами на основі даних із Work.ua.

живок, автобусів або навіть тракторів. Нестача працівників спостерігається в метрополітені, у дорожній сфері, комунальній та медичній галузях. Зокрема, у дорожній галузі бракує 28–30% фахівців [9].

Усі контрагенти ринку праці відзначають посилення дефіциту робочої сили у третинному секторі економіки України (сфері послуг), на який до війни припадало до 65% ВВП країни [2]. Крім професійних, багато спостерігачів ринку праці відзначають великі територіальні відмінності та зсуви в попиті та пропозиції робочої сили. Так, у травні 2024 р. порівняно з попереднім роком найбільший приріст вакансій спостерігався в Івано-Франківській, Черкаській та Запорізькій областях (+3%), а також у Сумській та Київській областях (+2%). В Одеській, Дніпропетровській та Харківській областях кількість вакансій збільшилась лише на 1%. А от на Львівщині кількість вакансій, навпаки, скоротилася менш ніж на 1% [10].

Таким чином, наведені дані свідчать про:

- ✦ наявність на сучасному ринку праці явно вираженої тенденції зростання темпів, масштабів і кількості сфер поширення незадоволеного кадрового попиту роботодавців;
- ✦ необхідність здійснення пошуку резервів та можливостей локалізації дефіциту робочої сили у професійному та територіальному аспектах;
- ✦ прискорення процесу заповнення вакансій і працевлаштування, зменшення переліку підстав для звільнення працівників, сприяння поширенню самозайнятості серед осіб, які втратили роботу чи припинили діяльність своєї компанії внаслідок війни, підвищення трудової мобільності та її ефек-

тивності на ринку праці в сучасних умовах тощо.

Ринок праці України переживає справжню кризу через тотальний дефіцит робочої сили майже всіх спеціальностей, що супроводжується надлишковою пропозицією праці за низкою регіонів і професій. Як видно, серед причин кадрового дефіциту, заявленого сьогодні кожною другою компанією, фігурують не тільки об'єктивні, зумовлені, з одного боку, зростанням попиту на робочі руки, а з іншого – прямим скороченням кількості тих, хто шукає роботу. Велику роль відіграють суб'єктивні причини, що формувалися в довоєнний період і загострилися під впливом сучасних економічних і політичних змін або виникли в умовах війни. В контексті виявлення причин дефіциту робочої сили важливо:

- ✦ вчасно визначати сигнали ринку праці;
- ✦ розмежувати сфери зайнятості та професії, де справді бракує працівників, і ті, у яких люди не хочуть працювати через низьку оплату праці, яка вже не може конкурувати навіть з гуманітарною допомогою;
- ✦ виявити сфери професійного «перевиробництва», переведення працівника на іншу роботу та зміни істотних умов праці в умовах воєнного часу.

Взаємодія названих причин і сигналів ринку праці зумовила видимий феномен нестачі робочої сили, оскільки він має абсолютний характер, а наведені Державною службою зайнятості України дані також підтверджують його реальність. Так, упродовж I кварталу 2024 р. її послугами скористалися понад 248 тисяч громадян, з них 182 тисячі мали статус зареєстрованого безробітного [3].

Джерела можливого покриття кадрового дефіциту, що посилюється сьогодні, прийнято ділити на внутрішні та зовнішні. Уявляється, що для того, щоб виявити ці резерви та більш диференційовано проаналізувати, слід розглянути їх, щонайменше, у трьох аспектах: за факторами формування, професійною структурою та ефективністю використання. За нашими розрахунками, в Україні є такі резервні джерела робочої сили:

- ✦ *внутрішньо переміщені особи* – люди, які змушені були залишити свої домівки через війну, можуть бути залучені до роботи в нових регіонах, де вони оселилися;
- ✦ *молодь та студенти* – молоді люди, які навчаються або тільки завершили навчання, можуть бути залучені до різних видів робіт, особливо якщо їм пропонують гнучкий графік;
- ✦ *ветерани війни* – люди, які повернулися з фронту, можуть бути залучені до роботи в

цивільному секторі, використовуючи свої навички та досвід;

- ✦ *жінки* – під час війни жінки можуть брати на себе більше робочих обов'язків, особливо якщо це стосується сфер, які раніше вважалися традиційно чоловічими;
- ✦ *особи з інвалідністю* – важливо забезпечити можливість для осіб з інвалідністю знайти роботу, яка відповідає їхнім можливостям і здібностям;
- ✦ *волонтери* – багато людей готові працювати на волонтерських засадах у критичних сферах, таких як гуманітарна допомога, логістика, медична допомога;
- ✦ *дистанційна робота* – перехід на віддалену роботу дозволяє залучити працівників з різних регіонів, які можуть виконувати завдання, не перебуваючи на фізичному робочому місці;
- ✦ *перепідготовка та підвищення кваліфікації* – професійні тренінги та програми перепідготовки можуть допомогти безробітним і людям, які втратили роботу, знайти нові можливості.

Крім того, державні програми, організації громадянського суспільства та бізнес можуть грати важливу роль у впровадженні ініціатив для залучення та підтримки різних категорій працівників за умов війни.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показує, що дефіцит робочої сили в Україні є загальним і загрозливим. Він має тенденції скорочення як пропозиції робочої сили, так і попиту на неї, що формувалася кілька років, але загострилася в умовах війни. З боку попиту дефіцит робочої сили об'єктивно зумовлений повномасштабною війною, суттєвою зміною структури попиту та виробництва, падінням виробництва, втратою ринків збуту, втратою персоналу, руйнуванням економічної зв'язності через порушення логістики та ланцюжків створення доданої вартості.

Брак робочої сили є ключовим фактором для української економіки, що компенсується такими заходами: розвиток освіти та професійної підготовки; мотивація та залучення робочої сили до важливих секторів економіки; використання сучасних технологій і автоматизація процесів виробництва; активне залучення жінок і молоді; імміграційна політика; оптимізація використання наявних трудових ресурсів через поліпшення організаційних процесів.

З боку пропозиції об'єктивними причинами дефіциту є демографічна криза, яку переживає країна, скорочення життя населення країни, мобі-

лізація, військові втрати, релокація та від'їзд частини працездатного населення за межі України. Кількісно ці втрати поки піддаються лише частковій оцінці, у демографічному аспекті є довгостроковими та важко відновлюваними. Тому порушені у статті питання вимірювання та пом'якшення дефіциту робочої сили потребують додаткових досліджень, причому на державному рівні.

Наше дослідження підтвердило, що значною мірою дефіцит робочої сили зумовлений низькою оплатою праці, що потребує, насамперед, розроблення психолого-профорієнтаційних заходів впливу на поведінкові реакції фігурантів ринку праці та вирішення питань підвищення оплати праці на законодавчому рівні, особливо за дефіцитними професіями, для створення ефективної конкуренції в сегменті попиту на робочу силу. Видається, що в ситуації високого незадоволеного попиту на некваліфікованих працівників службам зайнятості доцільно активізувати проведення ярмарків відповідних вакансій, які не потребують дорогих витрат на перенавчання. Одночасно вбачається необхідність проведення критичного аналізу ефективності реалізації програм професійного (пере)навчання, що фінансуються державою та здійснюються органами Державної служби зайнятості, та програм з адаптації демобілізованих та інвалідизованих учасників бойових дій.

Диспропорційність ринку праці, що зростає, загрожує підійти до небезпечної межі та як ніколи раніше вимагає розроблення механізмів, що забезпечують різні види трудової мобільності. Це стосується і регулювання дефіциту робочої сили з урахуванням сучасної ситуації із зовнішньою трудовою міграцією. Додаткове джерело робочої сили в особі іноземних трудових мігрантів Україні зараз життєво необхідне. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Расенко О. Аграрії повідомили, яких фахівців бракує галузі. *Соцпортал*. 07.08.2024. URL: <https://socportal.info/ua/news/agrarii-povidomili-yakikh-fakhivtciv-brakue-galuzi/>
2. Дементов В. О. Підтримка підприємництва як один із дієвих інструментів відновлення та розвитку громад в умовах воєнного стану. *Правова наука і державотворення в Україні в контексті інтеграційних процесів* : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 19–20 травня 2023 р.). Суми, 2023. С. 254–256. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ed261b07-34c8-4d6f-ba13-607c4c756367/content>
3. Державна служба зайнятості: результати роботи за 1 квартал 2024. *Урядовий портал*. 15.04.2024.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhavnasluzhba-zainiatosti-rezultaty-roboty-za-1-kvartal-2024-roku>

4. Петровський Д. «Дефіцит водіїв по всіх наших компаніях складає 30%. Це близько 30 тисяч чоловіків», – віце-президент АсМАП Володимир Балін. *УНІАН*. 02.08.2024. URL: <https://www.unian.ua/economics/transport/vodiji-deficit-vodijiv-povsih-nashih-kompaniyah-skladaye-30-ce-blizko-30-tisyach-cholovikiv-12715452.html>
5. Крижний А. Закриття ФОПів в Україні зросло на 54%, а компаній – на 15%. *Економічна правда*. 04.07.2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/07/4/716199/>
6. Зростання ВВП України в І кв.-2024 прискорилося до 6,5% – Держстат. *Interfax-Україна*. 25.06.2024. URL: [https://interfax.com.ua/news/general/995878.html#:~:text="](https://interfax.com.ua/news/general/995878.html#:~:text=)
7. Кузенкова Є. Рекордна кількість вакансій і антирекордна конкуренція: яким був ринок праці у квітні. *Work.ua*. 07.05.2024. URL: <https://www.work.ua/articles/analytics/3280/>
8. Такого ще не було: в Україні критична ситуація на ринку праці. *Судово-юридична газета в Україні*. 24.05.2024. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/301558-takogo-esche-ne-bylo-v-ukraine-kriticheskaya-situatsiya-na-rynke-truda>
9. Через мобілізацію чоловіків Мінекономіки планує перенавчати жінок на ті професії, де бракує фахівців. *Рубрика. Все по полицях*. 06.06.2024. URL: <https://rubryka.com/2024/06/06/perenavchaty-zhinok-na-profesiyi/>
10. Дубровенко А. Що відбувається на ринку праці в Україні – скільки вакансій та де платять найбільшу зарплатню. *Новини. Live*. 11.06.2024. URL: <https://finance.novyny.live/shcho-vidbuvaetsiana-rinku-pratsi-v-ukrayini-skilki-vakansii-ta-de-platiat-naibilshu-zarplatniu-178872.html>
11. Литвин О. Що відбувається на ринку праці в Україні: зарплати перерахували, а кількість вакансій лише зростає. *Oboz.ua*. 05.08.2024. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/ekonomika-glavnaya/zarplati-v-ukraini-rizko-pererahuvali-cherez-anomalnu-situatsiyu.htm>
12. Як живе український ринок праці сьогодні. *BusinessUA*. 31.07.2024. URL: <https://businessua.com/robota/98455yak-zhive-ukrainskii-rinok-praci-sogodni.html>

REFERENCES

“Cherez mobilizatsiiu cholovikiv Minekonomiky planuie perenavchaty zhinok na ti profesii, de brakuiе fakhivtsiv” [Through the Mobilization of Men, the Ministry of Economy Plans to Retrain Women for Those Professions Where There Is a Shortage of Specialists]. *Rubryka. Vse po polychkakh*. June 06, 2024. <https://rubryka.com/2024/06/06/perenavchaty-zhinok-na-profesiyi/>

- "Derzhavna sluzhba zainiatosti: rezultaty roboty za 1 kvartal 2024" [State Employment Service: Work Results for the 1st Quarter of 2024]. *Uriadovyi portal*. April 15, 2024. <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhavna-sluzhba-zainiatosti-rezultaty-roboty-za-1-kvartal-2024-roku>
- Dementov, V. O. "Pidtrymka pidpriemnytstva yak odyin iz diievykh instrumentiv vidnovlennia ta rozvytku hromad v umovakh voiennoho stanu" [Support of Entrepreneurship as One of the Effective Tools for the Recovery and Development of Communities in the Conditions of Martial Law]. *Pravova nauka i derzhavotvorenna v Ukraini v konteksti intehtatsiinykh protsesiv* (2023): 254-256. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ed261b07-34c8-4d6f-ba13-607c4c756367/content>
- Dubrovenko, A. "Shcho vidbuvaetsia na rynku pratsi v Ukraini – skilky vakansii ta de platiat naibilshu zarplatniu" [What Is Happening in the Labor Market in Ukraine – How Many Vacancies There Are and Where the Highest Salaries Are Paid]. *Novyny. Live*. June 11, 2024. <https://finance.novyny.live/shcho-vidbuvaetsia-na-rynku-pratsi-v-ukrayini-skilky-vakansii-ta-de-platiat-naibilshu-zarplatniu-178872.html>
- Kryzhnyi, A. "Zakryttia FOPiv v Ukraini zroslo na 54%, a kompanii – na 15%" [Closure of FOPs in Ukraine Increased by 54%, and Companies – by 15%]. *Ekonomiczna pravda*. July 04, 2024. <https://www.epravda.com.ua/news/2024/07/4/716199/>
- Kuzenkova, Ye. "Rekordna kilkist vakansii i antyrekordna konkurentsii: yakym buv rynek pratsi u kvitni" [Record Number of Vacancies and Anti-record Competition: What Was the Labor Market Like in April]. *Work.ua*. May 07, 2024. <https://www.work.ua/articles/analytics/3280/>
- Lytvyn, O. "Shcho vidbuvaetsia na rynku pratsi v Ukraini: zarplaty pererakhuvaly, a kilkist vakansii lysh zrostaie" [What Is Happening in the Labor Market in Ukraine: Salaries Have Been Recalculated, and the Number of Vacancies is Only Increasing]. *Oboz.ua*. August 05, 2024. <https://www.obozrevatel.com/ukr/ekonomika-glavnaya/zarplati-v-ukraini-rizko-pererahuvali-cherez-anomalnu-situatsiyu.htm>
- Petrovskiy, D. "«Defitsyt vodiiv po vsikh nashykh kompaniiakh skladaie 30%. Tse blyzko 30 tysiach cholovikiv», – vitse-prezydent AsMAP Volodymyr Balin" ["The Shortage of Drivers in All Our Companies Is 30%. These Are about 30,000 Men," – Vice-President of AsMAP Volodymyr Balin]. *UNIAN*. August 02, 2024. <https://www.unian.ua/economics/transport/vodijid-deficit-vodijiv-po-vsikh-nashih-kompaniyah-skladaye-30-ce-blizko-30-tisyach-cholovikiv-12715452.html>
- Rasenko, O. "Ahrarii povidomyly, yakykh fakhivtsiv brakuie haluzi" [Agrarians Were Told Which Specialists the Industry Lacks]. *Sotsportal*. August 07, 2024. <https://socportal.info/ua/news/agrarii-povidomili-yakikh-fakhivtsiv-brakue-galuzi/>
- "Takoho shche ne bulo: v Ukraini krytychna sytuatsiia na rynku pratsi" [This Has Never Happened Before: In Ukraine, the Situation on the Labor Market is Critical]. *Sudovo-yurydychna hazeta v Ukraini*. May 24, 2024. <https://sud.ua/uk/news/ukraine/301558-takogo-esche-ne-bylo-v-ukraine-kriticheskaya-situatsiya-na-rynke-truda>
- "Yak zhyve ukrainskyi rynek pratsi syohodni" [How the Ukrainian Labor Market Lives Today]. *BusinessUA*. July 31, 2024. <https://businessua.com/robota/98455yak-zhive-ukrainskii-rinok-praci-sohodni.html>
- "Zrostantia VVP Ukrainy v I kv.-2024 pryskorylosia do 6,5% – Derzhstat" [Ukraine's GDP Growth Accelerated to 6.5% in the First Quarter of 2024 – State Statistics Service]. *Interfax-Ukraina*. June 25, 2024. <https://interfax.com.ua/news/general/995878.html#:~:text>